

Onderwijsaanpassingen

Lezing voor Pharos
May Nellen en Leonieke Boogaard
11 maart 2010

Hoogbegaafde kinderen

Their excitement is viewed as excessive, their high energy as hyperactivity, their persistence as nagging, their questioning as undermining authority, their imagination as not paying attention, their passion as being disruptive, their strong emotions and sensitivity as immaturity, their creativity and selfdirectedness as oppositional. They stand out from the norm. But then, what is normal?

(p4, Daniels, Piechowski)

Communicatie met school

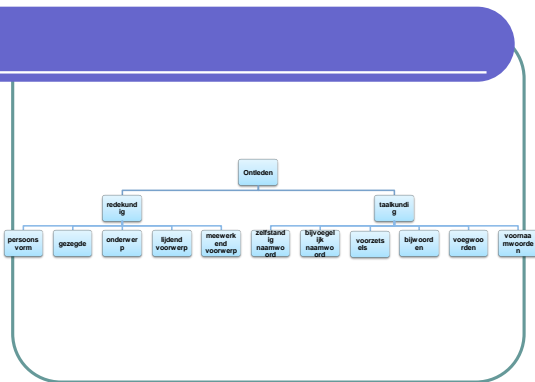
- Aanleiding? (bv kind slaapt slecht)
- Doel? (wat wil je bereiken?)
- Denk aan kaders
- Gespreksnotitie maken voor alle partijen
- Vervolgafpraak plannen

Onderwijsaanpassingen, waarom

- Voorkomt demotivatie en onderpresteren
- Geeft leerling kans om te leren leren
(Leerstofaanbod is afgestemd op gemiddelde leerling)
- Mogelijkheid om probleemoplossend vermogen en creativiteit aan te spreken
(Drenth en Van Gerven)

Leereigenschappen (hoog)begaaftde leerling

- Heeft minder behoefte aan instructie
- Kan toe met veel minder oefenstof
- Heeft nauwelijks behoefte aan herhaling
- Kan grotere leerstappen nemen
- Heeft een hoog werktempo
- Leert topdown

Signaleringsinstrumenten

- Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH)
- Sidi R-protocol
- Begaafdheid in beweging

- Versnellingswenselijkheidlijst

Onderwijsaanpassingen, uitgaan van behoeften en capaciteiten kind

- **In de klas**
 - Compacten
 - Verdiepen
 - Verbreden
 - Verrijken
- Versnellen
- **Buiten de klas**
 - Verrijken
- **Aparte klas/school**
 - Particuliere plusklas
 - day a week school
 - begaafdheidsprofielscholen
 - leonardoscholen

Aparte school

- Day a week school
- Begaafdheidsprofielscholen
- Leonardoscholen

Richtlijnen bij compacten

- **Wat schrappen?**
 - Schrap 50% tot 75% van de oefenstof
 - Schrap 75% tot 100% van de herhaling
 - Schrap verrijkingstof die meer van hetzelfde biedt
 - Vermijd op verschillende manieren uitleggen
- **Wat wel aanbieden?**
 - Introductie van een nieuw thema
 - Biedt instructie verkort aan(of laat dit achterwege)
 - Belangrijke leerstappen in de leerlijn (nieuwe stof)

Compacten in de praktijk

- **Compacten rekenen**
 - Vooraf toetsen
 - Routeboekje SLO
- **Compacten taal**
 - Technisch lezen
 - Niveaulezen inkorten
 - Taalvaardigheden
 - Zelf inschatting maken kennis leerling
 - Spelling
 - Vooral spellingsregels aanbieden
 - Begrijpend lezen
 - Aantal teksten beperken
- **Compacten zaakvakken**
 - Introductie nieuwe onderwerpen meelaten doen
 - Geen opdrachten gericht op reproductie van kennis maar gericht op inzicht

Verdiepen, verbreden, verrijken

- **De methode**
 - kennen
 - begrijpen
 - toepassen
- **Verdiepen, verbreden, verrijken**
 - analyseren
 - evalueren
 - iets nieuws bedenken
(taxonomie Bloom)

Verdiepen, verbreden, verrijken

- **Verdiepen, binnen een onderwerp**
 - Stof die wezenlijk moeilijker is (open opdrachten)
 - Betekenisvolle activiteiten (variatie in informatiebronnen)
 - Ontdek- en onderzoeksactiviteiten
- **Verbreden, meer vakken**
 - Bv filosofie, Spaans, Chinees
- **Verrijken**
 - Activiteiten die gericht zijn op metacognitieve vaardigheden
 - Hoe leren mensen
 - Kan bij grotere taken, bv ontwerp iets of onderzoek iets

Plusklas

- Ontmoeten ontwikkelingsgelijken!
- Leren leven (Webb, CBO)
- Werken aan verrijkingstaken

Plusklas

- Spelln, oefenen sociale vaardigheden
- Project, verrijkingstaak bv ontwerp een dorp of een spel of onderzoek de mogelijkheden met alternatieve energiebronnen
- Activiteiten die gericht zijn op het vergroten van het zelfinzicht, spellen, tekenen, gesprekken

Leertijdverkorting (versnellen)

- Invoering wet op primair onderwijs (1981) beoogde ononderbroken ontwikkeling
- Geen “zitten blijven” meer, alleen leertijdverlenging om leerling zwakke kanten verder te laten ontwikkelen en daarbij zijn sterke kanten gebruiken
- Dan dus ook leertijdverkorting mogelijk als ontwikkeling leerling daarom vraagt

Versnellen

- Meest onderzochte interventie (sinds 1920)
⇒ geen negatieve gevolgen
- Minst toegepaste interventie
⇒ angst docenten/omgeving voor negatieve gevolgen

Nadelen van versnellen volgens docenten (literatuur)

- Jonge kinderen kunnen niet omgaan met de stress die versnellen met zich meebrengt
- De sociale en emotionele ontwikkeling zal negatief beïnvloed worden
- Ze krijgen niet de kans leiderschapskwaliteiten te ontwikkelen
- Ze zullen hun academische voorsprong later weer kwijtraken
- Ze worden elitair en arrogant

Voordelen van versnellen (literatuur)

Jarenlang wetenschappelijk onderzoek laat zien dat leerlingen vrijwel altijd profijt hebben van versnellen

- Klasgenoten met dezelfde 'geestelijke' leeftijd
- Mogelijkheid tot goede sociale contacten
- Voldoende uitdaging om te leren leren
- Minder kans op motivatieverlies

Eigen onderzoek

- Leerlingen die 2 of 3x versneld zijn:
10 jaar of jonger op 1 oktober in brugklas
(varieerde van 9 jaar 7 mnd tot 10 jaar 11mnd)
- Interviews en vragenlijsten voor ouders en kinderen apart
- Ondervraagde leerlingen van brugklas tot 1e jaars student

Vormen van versnellen

- Vervroegde toelating tot basisschool
- 'Grade telescoping' (2 jaar in 1 of 3 jaar in 2)
- Versnelling van bepaald vak
- Groep overslaan
- Vervroegde toelating tot VO
- Vervroegde toelating tot universiteit

Resultaten

- Zowel leerlingen als ouders positief
- Leerlingen presteren beter op school met extra begeleiding/aangepast programma (meestal in vorm C&V)
- Veel buitenschoolse activiteiten
- Ook buiten school meer contact met ouderen

Verschillen in groep HB leerlingen

<i>Niveau</i>	<i>IQ bereik</i>	<i>Verspreiding</i>
Mildly gifted	115 – 129	1: - 1:40
Moderately gifted	130 – 144	1: 40 – 1: 1000
Highly gifted	145 – 159	1:1000 – 1: 10.000
Exceptionally gifted	160 – 179	1: 10.000 – 1: 1 miljoen
Profoundly gifted	> 180	Minder dan 1: 1 miljoen <small>Gross (2000)</small>

Warme overdracht PO/VO

- Van groot belang dat er goede overgang is van PO naar VO
- Zowel basisschool als VO school beleid en zorgstructuur op HB gebied
- Leerkrachten PO informeren docenten VO over tot dan gevolgde traject/begeleiding
- Na half jaar terugkoppeling

Welke docent wil hoogbegaafde leerling ?

Meest belangrijke element in het succes van speciale programma's voor hoogbegaafde leerlingen is **de docent** (Renzulli)

Pedagogisch handelen van docent heeft grote invloed op functioneren leerlingen

"Goede" leraar is niet voor iedereen hetzelfde

Docent hoogbegaafde leerlingen

- Persoonlijke en sociale eigenschappen belangrijker voor leerlingen dan cognitieve/intellectuele eigenschappen. (deze worden pas aan einde VO belangrijker voor leerlingen) (Vialle)
- Hoogintelligente mensen presteren pas hoog in onderwijsleersituaties als de instructie ('sturing') door de leraar minimaal is: "*Teaching kills learning*" (Clarke)

Hoogbegaafde leerlingen verwachten van docent:

- Begrip en hulpvaardigheid
- Leerproces sturen door uitdagende opdrachten
- Humor
- Creativiteit
- Nieuwsgierigheid
- Goed kunnen organiseren
- Betekenisvol werk
- Oog voor kenmerken hoogbegaafde leerling (en dit laten blijken in pedagogisch handelen)

Houding docent belangrijk

Leerling moet zich veilig, geaccepteerd en gerespecteerd voelen

Dan pas bereidheid om aanwezige competenties te benutten en in te zetten

Dan pas zal docent slagen om leerling te interesseren voor verrijkingstaken of projecten

Compacten en Verrijken

- Compacten min of meer volgens zelfde regels als op basisschool
- Bij verrijken interdisciplinaire opdrachten extra aantrekkelijk
- Extra vakken (verbreden), tweetalig onderwijs etc: ook daar zorgen dat **inhoud** moeilijk genoeg is

Verrijken

- Verrijkingsopdrachten Perdux en SLO
- Projecten
- Stimuleren deelname aan diverse olympiades
- In bovenbouw veel mogelijkheden ism universiteiten:
Junior College
Academic Experience
LAPP-Top
etc.

Tenslotte...

It is never too late to be
what you might have been

Goede vs begaafde leerling

Goede leerling

- > Kent het antwoord
- > Is geïnteresseerd
- > Heeft goede ideeën
- > Werkt hard
- > Geeft antwoord op vragen
- > Staat vooraan bij de groep
- > Luistert geïnteresseerd
- > Leest gemakkelijk
- > Heeft 6 tot 8 herhalingen nodig
- > Begrijpt kleineën
- > Is bevriend met leeftijdgenoten
- > Begrijpt de betekenis
- > Maakt opdrachten af
- > Accepteert gemakkelijk
- > Kan goed nadoen
- > Neemt informatie op
- > Werkt automatisch
- > Denkt stap voor stap
- > Is aanwezig
- > Is tevreden met resultaten

Begaafde leerling

- > Stelt vragen
- > Is erg nieuwsgierig
- > Is fysiek en psychisch betrokken
- > Heeft buitengewone ideeën
- > 'Speelt' met werk en heeft goede resultaten
- > Discussieert over details
- > Staat buiten de groep
- > Uit sterk betrokken emoties
- > Kent het onderwerp
- > Heeft maar 1 of 2 herhalingen nodig
- > Kan abstract redeneren
- > Heeft bij voorkeur oudere vrienden
- > Kan conclusies trekken
- > Verzint projecten
- > Is wantrouwend
- > Creëert nieuwe dingen
- > Bewerkt informatie
- > Werkt inventief
- > Denkt complex
- > Observeert diepgaand
- > Is erg zelfkritisch

Bron: Zo je me wil. Motiveren van begaafde leerlingen in het VWO (2009)
door Innekiek van Mameren-Schothuisen, Mirjam Groenst en Irma Jansen
